

William Szekspir

Urodził si w 1564 roku w miasteczku Stratford nad rzeką Avon, gdzie również spędził ostatnie lata swojego życia. Umarł w 1616 roku. Angielski poeta i dramatopisarz a w późniejszym okresie życia również aktor. Żył w czasach Elżbiety I i Jakuba I, kiedy to powstał teatr elżbietański. Jego ojciec John pochodził z chłopskiej rodziny, lecz po pewnym czasie porzucił rolnictwo i przeprowadził się do miasta gdzie został burmistrzem. Matka Mary pochodziła z ziemiaństwa. Mieli ośmioro dzieci z których najstarszy był William. Ok. 1571 młody Szekspir poszedł do średniej szkoły ogólnokształcącej gdzie uczył się łaciny, historii, literatury antycznej i retoryki. Nie posiadał większego wykształcenia. W 1582 roku poślubił o osiem lat starsza Anne. Lecz w kilka lat po zawarciu małżeństwa Szekspir opuszcza Stratford i udaje się do Londynu. Z biegiem czasu zaczął grywać w teatrach, potem zaś zajął się pisaniem sztuk i poematów. Początkowo należał do kompani Sług Lorda Szambelana dysponującym własnym teatrem The Glob. Jednak najprawdopodobniej Szekspir pracował w różnych magnackich rezydencjach jako guwerner, sekretarz, a także aktor w dworskich przedstawieniach. Zdobywał sławę, poszerzał wykształcenie, czytał, poznawał wielu znanych ludzi. Do rodzinnego miasta przyjeżdżał często, dbał o swoją rodzinę, inwestował w nieruchomości. Był on autorem 36 sztuk. Pisał kroniki historyczne, komedie oraz tragedie. Kroniki w większości tematycznie związane z dziejami Anglii w XV w. Najważniejszym motywem jego dramatów jest problem władzy, która jawi się jako demoralizująca i niszcząca. Szekspira interesuje mechanizm władzy, ukrytego obiektu ludzkich pragnień. Tematyka ta pojawia się przede wszystkim w kronikach królewskich i tragediach. Za najlepsze komedie uważa się: *Poskromienie złościcy*, *Stracone zachody miłości*, *Sen nocy letniej*, *Wiele hałasu o nic*, *Kupiec wenecki*, zaś spośród tragedii należy wymienić: *Juliusz Cezar*, *Tymon Ateńczyk*, *Król Lear*. Dramaty psychologiczne i poetyckie: *Romeo i Julia*, *Hamlet*, *Makbet*, *Otello*. Postacie dramatów Szekspira to archetypiczni bohaterowie światowej literatury. Poznajcie Ich....

Ofelia

Ofelia, John William Waterhouse, 1910

Ofelia – postać fikcyjna, bohaterka sztuki Williama Szekspira "Hamlet", córka Poloniusza, siostra Laertesza, ukochana Hamleta, dwórka króla Danii.

Kobieta niezwykle wrażliwa, poddająca się działaniom ojca (okłamuje Hamleta na jego prośbę). Za sprawą Laertesza i Poloniusza odrzuca miłość księcia. Hamlet w pozornym szaleństwie nakazuje Ofelii zamknięcie się w klasztorze. Po informacji o śmierci ojca oraz wieści o porwaniu Hamleta przez piratów Ofelię ogarnia szaleństwo. Ginie, tonąc w jeziorze, prawdopodobnie popełniając samobójstwo.

Ciekawostki

Motyw oszalałej czy tonącej Ofelii jest częstą inspiracją malarzy (*Ofelia* Millaisa). Motyw samej Ofelii pojawia się także w książce Małgorzaty Musierowicz *Kłamczucha*, a także w jej filmowej adaptacji.

Julia Kapulet

Niebieski naszyjnik - Julia, John William Waterhouse, 1898

Julia Kapulet, także **Julia Capuleti** - fikcyjna postać z tragedii pod tytułem *Romeo i Julia*. W pierwszych wydaniach tego utworu jej imię brzmiało *Julietta*

Rodzina, pochodzenie

Julia pochodzi z Werony, ze znanej i szanowanej rodziny Kapuletów. Jest pierwszym dzieckiem swoich rodziców i jedynym pozostającym przy życiu w czasie akcji utworu.

Tytułowa bohaterka *Romea i Julii* jest bardzo młoda – ma zaledwie czternaście lat. Mimo że w XVI wieku, kiedy Szekspir pisał tę sztukę, w wielu krajach Europy kobiety na tym etapie życia miały już męża i potomstwo, w Anglii przyjęte było, iż właściwym wiekiem dla kobiety na wyjście za mąż było 21 lat.

Charakter

Akcja sztuki trwa nie dłużej niż tydzień. W tym czasie bohaterka przeżywa liczne trudności, związane z wejściem w dorosłość. Zakochuje się, doświadcza śmierci bliskiego sobie kuzyna, zdradza ją najwierniejsza opiekunka, wdowieje, w końcu popełnia samobójstwo. Mimo to wykazuje się odpornością psychiczną i dużą inteligencją. Jest opanowana, w przeciwieństwie do impulsywnego Romea. Do niej także należy inicjatywa w ich związku: to ona pozwala mu się pocałować, sugeruje małżeństwo, wybacza swojemu wybrankowi zabicie kuzyna. Julia jest wierna swoim ideałom, wierzy, że to, co robi, jest słuszne.

Desdemona

Desdemona, Federic Leighton, 1888

Desdemona – postać fikcyjna z tragedii Szekspira *Otello*. Wenecjanka, córka senatora, żona tytułowego bohatera. Pozostaje wierna i lojalna wobec męża, jednak ten, za sprawą intrygi, podejrzewa ją o cudzołóstwo.

Jeden z weneckich pałaców, Palazzo Contarini-Fasan, jest tradycyjnie określany domem Desdemony, w rzeczywistości jednak skojarzenie to wynika wyłącznie z tradycji i nie ma oparcia ani w dramacie Szekspira, ani w rzeczywistej historii pałacu.

Źródło postaci

Szekspir zaczerpnął fabułę swojej tragedii z noweli Giovanniego Battisty Giraldiego (nazywanego Cinthio) zamieszczonej w zbiorze *Hecatommithi*. Bohaterka Cinthio, nosząca imię Disdemona, również zostaje niesłusznie oskarżona o zdradę przez swojego męża Maura, także w pierwowzorze podejrzenie o cudzołóstwo jest wynikiem intrygi. W kreacji postaci występują jednak różnice – podczas gdy Desdemona nie wątpi w swojego męża, Disdemona uważa, że jej historia powinna być przestrogą przed zawieraniem małżeństw z mężczyznami z innych kultur. Istnieją także odmienności fabularne, m.in. w kwestii śmierci bohaterki: Desdemona Szekspira zostaje uduszona przez Otella w szale zazdrości, Disdemonę zabijają wspólnie Maur i jego przyjaciel-intrygant (odpowiednik szekspirowskiego Jagona), pozorując wypadek.

Królowa Gertruda

Glenn Close jako *Królowa Gertruda* w ekranizacji *Hamleta* w reż. Franco Zeffirelliego

Królowa Gertruda – postać fikcyjna, bohaterka sztuki „Hamlet”, królowa Danii, żona Hamleta ojca, potem Klaudiusza, matka Hamleta.

Ma około 50 lat. Zaraz po śmierci Hamleta wyszła za mąż za jego brata,

Nie potrafi nawiązać kontaktu ze swoim synem, mimo iż bardzo go kocha. Hamlet zarzuca matce, że za szybko wyszła za Klaudiusza. Twierdzi, że kierowały nią pobudki seksualne. Kiedy księżę udaje szaleństwo, Gertruda jest przekonana, że jest to wynikiem nieszczęśliwej miłości do Ofelii. Kiedy dziewczyna popełnia samobójstwo, królowa pozoruje wypadek, aby dziewczyna mogła mieć chrześcijański pogrzeb. Podczas pojedynku syna z Laertesem wznosi toast za zdrowie Hamleta przeznaczonym dla księcia, zatrutym przez Klaudiusza winem.

Horacy

Hamlet z Horacym na cmentarzu, Eugène Ferdinand Victor Delacroix, 1839

Przyjaciel Hamleta. Jedyny człowiek, towarzyszący Hamletowi w każdej chwili, nawet w rozterkach, szałach, przygnębieniu królewicza. Horacy jest wierny Hamletowi, nie snuje domysłów nad przemianą głównego bohatera, nie spiskuje z nikim. Wypowiedzi Horacego są krótkie, rzeczowe, zawsze dają jasny ogląd sytuacji i trzeźwe sądy. Horacy często pełni rolę jakby dobrego ducha, strzegącego Hamleta. Spełnia też w tym królewski nakaz opieki nad młodym królewiczem.

Horacy służy Hamletowi radą. Tytułowy bohater nikogo nie darzy takim szacunkiem, jak swego przyjaciela. Tylko z nim rozmawia w sposób zwyczajny, dzieli się swymi pytaniami, rozterkami, kłopotami – i wyraża się jasno, bez dwuznacznych sformułowań, których używa wobec reszty postaci. Z Horacym Hamlet jest szczery, bo wie o szczerości i prawości serca Horacego. W końcowej scenie śmierci Hamleta, Horacy chce odebrać sobie życie jak rzymianin. Hamlet powstrzymuje go, prosząc, aby Horacy rozgłosił światu historię duńskiego królewicza.

Hamlet

Sara Bernhardt, pierwsza aktorka w roli *Hamleta*, Adelphi Theatre w Londynie, 1899 rok

Hamlet jest księciem duńskim, synem Hamleta i Gertrudy. Bohater ma 30 lat. Ukończył uniwersytet w Wittemberdze – jeden z najprężniejszych ośrodków życia umysłowego renesansowej Europy. O jego wiedzy akademickiej świadczą wypowiedzi Hamleta, w których nie brak pojęć medycznych, astronomicznych, filozoficznych, humanistycznej wiedzy opartej na mitologii. Niewątpliwie nauki uniwersyteckie wykształciły w Hamlecie zdolność do analitycznego i refleksyjnego myślenia.

Nad tym, jak interpretować postać duńskiego księcia, dyskutowano od momentu powstania tragedii i dyskutuje się aż do tej pory. Opinie są skrajnie różne: od oskarżeń Hamleta o totalną niemoc do działania (blokujący go pesymizm, relatywizm moralny, sceptycyzm albo tchórzostwo); przez sugestie, że Hamlet chce działać, ale wciąż napotyka przeszkody zewnętrzne (manipulacje Klaudiusza). Niektóre odczytania utworu starają się przypisać Hamletowi lekkomyślność i rozchwianie młodości, różnie bowiem interpretuje się wiek 30 lat. Czytelnik zawsze musi dokonać wyboru interpretacyjnego. Pewne jest to, że Hamlet nie jest bohaterem ślepo poddającym się losowi. Bohater jest aktywny i wpada na pomysł przybrania maski, która oszuka świat albo sprawi, że się od świata ucieknie.

Maski Hamleta są doskonałe. Udawanie szaleństwa wychodzi bohaterowi tak dobrze, że nawet grabarze uważają księcia za obłąkańca. Konsekwentne udawanie kogoś innego, nieodłączny ironiczny dystans do rzeczywistości i samego siebie – to maski Hamleta, których nie zdejmuje przed nikim, poza Horacym i w kilku momentach – matką.

Falstaff i jego paź, Adolf Schrödter, 1867

Falstaff (właściwie *Sir John Falstaff*) – fikcyjna postać pojawiająca się w trzech sztukach Williama Szekspira jako kompan przyszłego króla Henryka V, syna Henryka IV. Otyły, niesławny i tchórzliwy rycerz często sprawia przyszłemu królowi kłopoty, a po tym, jak ten wstępuje na tron, zostaje niespodziewanie odrażony. Postać często występująca w literaturze europejskiej jako *Miles Gloriosus* lub *Żołnierz Samochwał*.

Opis postaci

Postać niezwykle barwna, stary, otyły szlachcic, lubiący dobrze zjeść i wypić. Rubaszny, dowcipny i bez grosza przy duszy, jest znakomitym kompanem, gawędziarzem i zawadiaką. Towarzyszy (głównie podczas pijaństwa w oberży) młodemu następcy tronu – późniejszemu Henrykowi V, którego uważa za swojego wychowanka i którego sprowadza na złe drogi. Obok poczucia humoru i życzliwości jest w nim pycha skontrastowana z tchórzostwem (opowiada wiele o heroicznych czynach, ale w czasie napadu rabunkowego umyka w popłochu), pewność siebie, przekonanie, że cel uświęca środki (potrafi ukraść pieniądze, oszukać, okłamać).

Falstaff budzi śmiech, bo jest bardzo dowcipny, pełen fantazji i rozbijających pomysłów, ale też poprzez kontrast wzniosłych opowieści i rubasznych czynów, heroicznych opisów i tchórzliwych zachowań. Jednocześnie też wzbudza sympatię swoim życzliwym stosunkiem do życia i do samego siebie oraz niechęć z powodu licznych oszustw i skłonności do rozpusty. Bawi, ale też wywiera zły wpływ na innych. Posiada przy tym zadziwiającą umiejętność wychodzenia obronną ręką z wszelkich opresji. Wygłasza też wiele przewrotnych maksym tłumaczących jego zachowanie: "Najcenniejszym składnikiem waleczności jest rozwaga", "bystry umysł umie ze wszystkiego uczynić użytek; nawet choroby przyniosą mi korzyść". Postać Falstaffa uchodzi za zwieńczenie literackiej tradycji żołnierza samochwały. Daje ona jednocześnie impuls do kolejnych artystycznych kreacji, m.in. do sienkiewiczowskiego albo Fredrowskiego Papkina.

Romeo Monteki

Romeo, akwarela z projektem kostiumu dla Romea,
Aquarelle de Bianchini, 1867 rok

Romeo Monteki – postać fikcyjna z tragedii Williama Szekspira pod tytułem *Romeo i Julia*. W oryginale długość wypowiedzianych przez niego kwestii to 612 wersów

Romeo jest postacią gotową do poświęceń w imię przyjaźni, o czym świadczy jego zaangażowanie w konflikt Merkucja z Tybaltem. Jednocześnie bywa porywczy - postanawia popełnić samobójstwo kierowany impulsem. Jego postawa może być interpretowana jako lekkomyślna.

Młody przedstawiciel szlacheckiego rodu Montecchich wydaje się nieświadomy w uczuciach, ponieważ łatwo przychodzi mu transformacja ze stanu uwielbienia wobec Rozaliny w miłość do Julii. Należy jednak odnotować, że - jak twierdzi badacz Leo Kirschbaum - dla XVII-wiecznej, angielskiej widowni jasne było, że Romeo jest jedynie zauroczony Rozaliną, zaś dziedziczka rodu Capulettich jest jego prawdziwą miłością.

Makbet

Angielski aktor Charles Kean wraz z żoną jako *Makbet* i Lady Makbet, 1858 rok

Makbet – bohater tragedii Williama Szekspira napisana około roku 1606 należy do najczęściej wystawianych i adaptowanych sztuk szekspirowskich, jest również najkrótszą tragedią jego autorstwa.

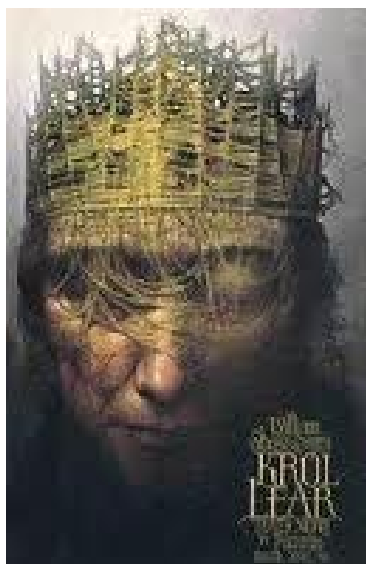
Sztuka oparta została na przekazach historycznych dotyczących króla szkockiego Makbeta spisanych w kronice Raphaela Holinsheda (ok. 1570-1577).

Na język polski tłumaczony był *Makbet* wielokrotnie, m.in. przez Stanisława Egberta Koźmiana Józefa Paszkowskiego, Leona Ulricha, *Jana Kasprowicza*, Krystynę Berwińską i Jerzego Sitę, lecz według krytyków, takich jak Jan Kott czy Tadeusz Łomnicki, najlepiej przetłumaczył go Stanisław Barańczak

Na scenie polskiej *Makbet* został po raz pierwszy wystawiony w roku 1812 w teatrze Wojciecha Bogusławskiego.

Sztuka jest archetypiczną opowieścią o niebezpieczeństwach związanych z żądzą władzy i zdradą przyjaciół. Obecny jest w niej wątek charakterystyczny dla średniowiecznego moralitetu: główny bohater ulega pokusie władzy, następuje jego stopniowy upadek moralny, aż do zbrodni, która pociąga za sobą kolejne, nie mijają go jednak kara – traci wewnętrzny spokój i poczucie sensu życia.

Król Lear

Autor plakatu Krzysztof Walkuski

Król Lear – tragedia Williama Szekspira, prawdopodobnie napisana w roku 1605. Fabuła dramatu oparta jest na legendzie o Llyrze, mitycznym królu Brytanii. *Król Lear* uznawany jest za jedno z największych osiągnięć Szekspira.

Opis fabuły

Król Lear ma trzy córki, Gonerylę, Reganę i Kordelię. Postanawia obdzielić je swym majątkiem odpowiednio do stopnia ich miłości do ojca. Dwie starsze budują kwieciste wypowiedzi na ten temat, a najmłodsza - Kordelia twierdzi, że nie jest w stanie wypowiedzieć ogromu swego uczucia. Lear, kierując się pozorami, największe części swego królestwa - oraz najlepsze partie małżeńskie - daje starszym córkom, a Kordelię wyrzuca poza granice swego królestwa.

Po pewnym czasie okazuje się, że Goneryla i Regana kochały ojca tylko w słowach. Chcą ograniczyć jego władzę w królestwie, a jego samego ubezwłasnowolnić. Lear wpada w obłęd i ucieka z ich niegościnnych progów.

Na skutek niedoskonałej władzy państwo Leara upada. W walce obronnej bierze udział Kordelia i jej mąż. Kordelia ginie. Lear, rozpaczając nad jej ciałem, również umiera.